

MÕISTMISE LUGU XI

Elu teismelisega

Traditsiooniliselt loetakse teismelisteks 13-19-aastaseid noori. Tegelikult võivad aga vanematel alata probleemid juba varem — 10-11-aastaste lastega. Kõik sõltub lapsest, tema ümbrusest (kool, naabrid, sõbrad) ning vanematest. Samuti ka sündmustest väikese isiksuse elus.

Director Meedia

„Teismeline paneb vanemad proovile“

04.07.2013

Kuidas tulla toime lapse keerulise teismeeaga nii, et vanemal endalgi närvid terved, kirjutab Teele Ööbik(psühholoog ja terapeut).

Lapse puberteedi ajal saavad meile lapsevanematena osaks nii teenitud tasu kui ka teenitud karistus, kuid mõlemad tulevad sageli ettenägemata ajal ja ettenägemata kujul, kirjutab tuntud Taani psühholoog Jesper Juul oma raamatus “Puberteet”.

„Puberteedis last ei ole enam võimalik kasvatada. Nüüd on aeg muuta oma suhteid ja suhtumist lastesse. Vanemlikkuse asemel tuleb keskenduda võrdväärsele suhtele, olla oma lastele hea sparringupartner ehk teisisõnu – avaldades maksimaalset vastupanu, teha minimaalset kahju.

Kuidas aga saada oma lapsele heaks sparringupartneriks? Mõtle oma teismee peale. Kui sa olid just saamas nooreks täiskasvanuks, polnud enam mingi laps ja uskusid suutvat ja teadvat peaaegu kõike ... ja mõnikord mitte midagi. Tuleta meelde üks olukord, kus sa olid kimbatuses. Mida sa oleksid tahtnud, et sinu lapsevanem oleks teinud? Mil viisil sinu jaoks olemas olnud, sind aidanud?

Mõtle sellele, kas sa ise suudad olla oma lapsele olla selline vanem? Küsi endalt, kas sina ja su teismeline olete oma suhetega rahul?

Mis muudab teismee keeruliseks?

Selge on see, et kõik lapsevanemad tahavad oma lapsi hästi kasvatada ja lapsed tahavad oma vanemate ootustele vastata.

Mis siis ikkagi teeb teismee nii keeruliseks? Noorele teeb selle raskeks muutuv füüsis ja psüühika. Kogu maailm muutub raginal ja noor, kes tahab üha iseseisvamalt hakkama saada, tunneb end selles uues kontekstis ebakindlalt.

Lapsevanemal omakorda on raske kohaneda kiirelt muutuva lapsega, anda käest osa vastutust ja loobuda järk-järgult oma lapsevanema-rollist, et saada võrdseks partneriks peatsele suurele inimesele. Varem mängis laps mõnikord abitud ka siis, kui tegelikult suutis ise ja vajab ainult tähelepanu: "Aita mind riidesse! Appi, ma ei oska seda ülesannet! Emme, ütle sina talle, et ma tahan ise tema asjaga mängida!" Nüüd ei küsi ta abi isegi siis, kui on tõesti hädas, isegi mitte pakkumise peale. Nii võib lapse teismeiga tuua kasa ka lapsevanema madala enesehinnangu, ängistuse, depressiooni.

Ometi ei ole teismeiga diagnoos, vaid mõned aastad elust, mis puudutavad meid kõiki.

Kuidas siis muuta need aastad valutumaks nii enda kui nende jaoks?

Kõigepealt on oluline meeles pidada, et puberteet tähendab suuri füüsilisi muutusi, suguküpsuse saabumist. Psüühilised muutused on tihedalt seotud füüsilise arengu ja hormonaalse tasakaaluga, mida inimene ise kontrollida ei saa. Nii võib teismeliste käitumine paljuski neile endilegi üllatuseks olla.

Teistmoodi mõtlemine

Teismelistel on iseloomulik mõtlemisviis. *Ameerika arengupsühholoog Kathleen Stassen Berger* on teismelise mõtlemises välja toonud neli aspekti:

- Egotsentrism. Noor on intensiivselt huvitatud ja hõivatud eelkõige omaenese muutuvast isikust ja seetõttu jääb ta kontakt teiste inimeste ja nende tunnete või vajadustega napiks.
- Haavamatus illusioon. Noor on kindel, et ohtlikud olukorrad ohustavad ainult teisi inimesi, mitte teda.
- Isiklik väljamõeldud maailm. Noor tunneb end unikaalsena, erilisena, väljavalituna ja usub, et seetõttu ei saagi keegi teda mõista.
- Kujuteldav publik. Noor arvab, et on pidevalt kõigi inimeste tähelepanu keskmes. Muidugi pole see alati mugav tunne.

Teismelise mõtlemine erineb täiskasvanu mõtlemisest, nii nagu erineb täiskasvanu omast lapse mõtlemine. Rahulikus olukorras suudab teismeline arutleda ja otsustada täiskasvanuga võrdsel tasemel, kuid stress võib nooruki taju ja otsustusvõimet suuresti moonutada. Niisiis on tegu arengulise eripäraga, mitte puuduse või pahatahtlikkusega. Kui vanem (või muu teismelisega kokkupuutuv inimene) suudab seda nii näha ja tunnustada, lahenevad mitmed probleemid juba enne tekkimist.

Teismelise mõtlemine on psüühiline paratamatus, mis seletab paljusid täiskasvanule veidrana tunduvaid tegevusi. Teismelised teevad kõike, mida nad teevad, iseenda, mitte oma vanemate pärast. Neil on endal seda vaja. Nad ei tee ehk tarku asju, aga nad teevad endale vajalikke, targemaks tegevaid asju. Ometi on vanematel sel ajal oma lapsele endiselt väga tugev mõju. Samas tahab laps säilitada oma prestiiži ega taha seetõttu välja näidata, kas ja kuidas vanemate käitumine või sõnad talle mõjunud on. Võite aga kindel olla, et mingi mõju on sel kindlasti. Kas just selline, nagu te loodate...

Vajadus iseseisvuda

13-aastase Martini ema Marge tõdeb, et tema jaoks on kõige ületamatum probleem poja ignorantsus ja pidev norimine. „Tihti mõtlen hirmuga ette, et mis tujuga poeg täna trepist alla tuleb. Eriti pahur on ta nädalavahetuseti, kui tal ei ole midagi põnevat tulemas. Siis ta käib lihtsalt vingus näoga ringi ja norib tüli. Tundub, et ta tahab lihtsalt tahab kohe meelega haiget teha,“ kurdab vitaalne ja muidu ääretult rõõmsameelne naine.

Enne täiskasvanuks saamist tuleb vabaneda lapselikust sõltuvusest. Tihti alustavad lapsed seda vabadusvõitlust, vastandades end vanematele. Teismelisi huvitab, kas vanemate väärtushinnangud edaspidises elus ka nendele sobivad. Et seda teada saada, testivad nad vanemaid.

Niisiis ei maksa isiklikult võtta vastuhakku igale oma mõistlikule nõudmisele või isegi palvele. Võib olla kindel, et laps teab, mida vanem õigeks ja tähtsaks peab. Kui ta on otsustanud vanemat seekord ignoreerida, on parim jätta ta lihtsalt rahule. Las ta teeb oma otsused. Raske, kuid oluline on pakkuda teismelisele tasakaalu perekondliku toetuse ja teiste teda ümbritsevate suhete vahel. Suurenev eraldumine vanematest ja sellega kaasnev emotsionaalne kaugenemine on küpsemiseks ja oma identiteedi kujundamiseks otsustava tähtsusega.

Kui vanemal õnnestub oma teismelise lapsega tülliminekut vältida, on tõenäoline, et laps teeb oma otsused vanema tõekspidamistele üsna lähedasel viisil. Lõppude lõpuks on see ju see tõde, mille keskel on laps üles kasvanud ja mis on talle kõige omasem.

Austus on mõjuvam kui reegel

„Meil on reeglid, mis poeg peab kodus tegema. Tavaliselt ta lõpuks teebki, kuid nagu mina ütlen, on nendel asjadel paha maitse juures,“ räägib 14-aastase Valmo ema. „Näiteks korra nädalas peab ta oma tuba koristama. Kui vaatan toa üle, siis on tal prügi välja viimata, küpsisepuru nurkades jne. Kui palun toa korralikult lõpuni teha, algab suur õiendamine, et olen nii nõudlik, et prügikorv pole veel nii täis jne.“

Nii lastel kui täiskasvanutel on lihtsam võtta kuulda teist inimest, kelle väärtushinnangute ja vajaduste ees tuntakse teatud austust, kui et pidada kinni mingitest sätestatud reeglist. Keegi ei taha teha asju ainuüksi seetõttu, et seda ütleb reegel. Pealegi, reeglid alati ei toimi.

On siiski hea, kui mõni reegel, millest lähtuda, on olemas. Reeglite sõnastamine on ju lihtne, otsustavaks saab hoopis see, kuidas sa reageerid, kui laps reeglitest kinni ei pea. Sel puhul tasub meeles pidada, et karistus erilist kasu ei too ja pikas perspektiivis on ta hoopis kahjulik.

Teismelise jaoks on oluline olla koosluse, perekonna liige. Neile on oluline tunda, et nende arvamust kuulatakse ja nende isikut respektieritakse. Samas on pere ühtsuse, koosluse juhtimine igal juhul täiskasvanute asi, sest ehkki noorukid vajavad kooslust, töötavad nad ise pigem selle nimel, et sellest ühtsusest välja saada ja iseseisvuda.

Vastutust tuleb jagada

Teismelise poja ema Daisy räägib, et kõige suuremad konfliktid tekivad neil pojaga tavaliselt õppimise teemadel. „Mina kontrollin näiteks vene keelt. Kui harjutuses on väga palju vigu, palun tal ümber kirjutada. Sellele tuleb tema poolt vastu meeletu sõnavaling,“ kurdab Daisy. „Ma mitte kunagi ei pahanda temaga, kui ta aru ei saa, kuid kahjuks murdun, kui ta õppimise ajal kogu aeg vastu hakkab ja iga lause järel kommenteerib, et miks ma pean seda tegema jne, jne.“ Ülipüüdlikuks muutub aga Daisy sõnul poeg siis, kui tal on ees midagi meeldivat. „Siis on ta ülipüüdlik, aga see mõjub minu jaoks kuidagi silmakirjalikult, sest tema vastuhakkamised ja plöksimised nõuavad väga, väga raudseid närve,“ lausub kolme lapse ema murelikult.

Paljudes peredes on vanemad sageli ise hüperaktiivsed: nad võtavad endale vastutuse kõige eest kodus ja peres. Lapsed on aga ala-aktiivsed ning lasevad enda eest teha ja otsustada. Vanemad teavad, mida nad tahavad oma lastele anda, kuid sageli ei märka laste vajadust neile midagi anda, vajadust tasakaalustada suhteid.

On oluline, et lapsed saaksid anda aktiivse panuse perekonna heaolusse. See tugevdab nende enesehinnangut, enesest lugupidamist ja isiklikku ja sotsiaalset vastutustunnet. Nimetatagu seda panust siis kohustusteks või vastutuseks, mõte jääb samaks.

Järk-järgult tuleb anda noorele üle vastutus tema isikliku elu eest – koolitööde tegemise, hommikuti ise ärkamise, enda toa/ enda järelt koristamise jne eest. Oluline on, et see vastutus oleks üle antud selgesõnaliselt: kas laps ise ütleb, et ta on nüüd nii suur, et võib seda ise teha, või siis ütleb vanem, et ta ei taha enam seda vastutust kanda.

Siis on oluline ka maha istuda ja arutada, kas laps saab ise hakkama, kas ja millist abi tal vaja on. Mõne aja pärast tuleks üle vaadata, kuidas protsess edeneb, kas on vaja midagi muuta. Kui vanemale tundub, et laps vajab abi, aga ta ei küsi seda, siis võib talle öelda: “Mulle tundub, et sa vajad praegu abi. On see nii, kas sa tahad mu abi?” Siis on lapse vastutus, kas ta võtab abi või mitte.

Keegi ei salli, kui talle öeldakse, et sa nüüd pead. Ka neid asju, mida lihtsalt on vaja teha (hambapesu nt), ei tohiks sisse juhatada sõnaga “peab”.

Vanematel on lastele palju pakkuda, kuid kui seda pakkuda vanemlikult, õpetavalt, pareminiteadvalt, ei taha lapsed seda kuulda. Vanem tahab end tunda väärtuslikuna ja seetõttu püüab meeletult oma kogemusi lapsele “pähe määrada”. See ei toimi. Toimivad ainult austav, võrdne kohtlemine ja vaba valik.

Kui laps puudub koolist ja ei tee koduülesandeid, võiks talle öelda nii: “Sinu koolis mittekäimine teeb meid ebakindlaks. Saame aru, et su tulevik on sinu enda vastutusel, aga tahame sind aidata, kus saame. Millist abi sa meilt ootad?” Kui lapse leitud lahendus toimima ei hakka, tuleks uuesti koos asja arutada, mitte esitada lapsele ultimaatumeid. Kui lapsele on antud vabad käed ja ta ei pea kokkuleppest kinni, tuleb maha istuda ja temaga arutada, mida tal on vaja, et ta ikkagi seda teeks.

Carl Pickhardt, ameerika psühholoog ja mitmete kasvatusalaste raamatute autor, soovib teismelisega, kes ihkab rohkem vabadust, sõlmida nõ. vabaduse leping. Selle täitmisel on tõenäosem, et vanem lubab lapsele tema soovitud vabadust, selle rikkumisel aga võib loota keeldumist. Vabaduse lepingu soovivad kuus punkti:

1. Räägi tõtt. Räägi ausalt ja piisava täpsusega, mis sinu elus toimub ja mida sa kavatsed teha.
2. Anna oma panus. Tegutse omalt poolt kodu ja perekonna heaks selle eest, mida perekond sinu heaks teeb.
3. Austa oma lubadusi. Pea kinni meie kokkulepetest ja oma lubadustest.
4. Näita üles küpsust. Käitu sotsiaalselt vastuvõetaval moel kodus, koolis ja mujal maailmas.
5. Harjuta kättesaadavust. Ole avatud, kui ma soovin sinuga rääkida oma muredest sinuga seoses.
6. Käitu tsiviliseeritult. Kui ma tahan sinuga millestki rääkida või kui me oleme eriarvamusel, siis ma tahan, et sa käituksid minuga sama lugupidavalt nagu mina käitun sinuga.

Lepingu juurde võib lisada, et arvesse tulevad ainult teod, aga mitte lubadused, st “arvega osta” ei saa.

Ja loomulikult tuleb meeles pidada, et saad teismeliselt oodata vaid seda, mida talle pakud – samaväärset lugupidamist, lubaduste pidamist, tõrääkimist ja küpsust.

Mida teha, kui laps enam abi ei taha?

Teismelise käitumine paneb vanemad proovile mitmes plaanis. Üks neist olulisemaid on vanema jaoks vajadus tunda end väärtuslikuna. Ühel hetkel tahab laps olla omaette või suhelda sõpradega, võib-olla on ta leidnud endale mentori mõne õpetaja või muu vanema sõbra näol. Igal juhul ei kutsu ta oma lapsevanemat endale nõu andma. Kuidas siis endaga toime tulla?

Kõige tähtsam on meeles pidada: meie tunded on meie omad. Lapsevanema tunded oma lapse suhtes on tema enda omad, mitte ei kuulu lapse külge. Vanemal tuleb oma ebakindluse, usaldamatuse, hirmu, viha jms-ga toime tulla, selle asemel et käskida noorel muutuda. Igaüks vastutab ise oma sisemaailma eest ja siinkohal saab lapsevanem olla noorele eeskujuks, kuidas võtta vastutus iseenda eest.

Vanem võib lapsega oma tundeid jagada, kuid ei maksa oodata, et laps selle peale vanema tunnete eest vastutuse võtab või samaga vastab.

Parim küsimus on teismelisele: ma tahan sind aidata, kuidas ma saaksin seda teha?

Ka lapsevanem ei pea olema täiuslik, küll aga saab ta olla eeskujuks, et ka vanana on võimalik muutuda. Julgus oma vigu tunnistada on üks haruldasemaid ja väärtuslikemaid oskusi, mida saab vanem oma lastele õpetada. “Ma tahtsin teha hästi, aga ikka tuli valesti välja. Ma proovin nüüd uuesti rääkida sinuga kui võrdsega.”

Usaldus on parim ravim oma hirmude vastu ja parim kink, mida oma lapsele eluteele kaasa anda. Kindlasti laps katsetab ja temaga juhtub nii mõndagi, mida vanem parema meelega juhtumas ei näeks. Kuid usaldus ei tähendagi seda, et noor teeb ainult seda, mis vanemale meeldiks. Usaldus tähendab seda, et lastel on kindlustunne, et vanemad mõistavad, et lapsed teevad oma parima, et saada sellisteks inimesteks, nagu nad saada tahavad (J. Juul, 2011).

Kuidas rääkida teismelisega?

Teismeliste kasvav võime loogiliselt arutleda viib peatselt selleni, et nad hakkavad nõudma põhjendusi seal, kus varem otsemaid nõustusi, ning näevad vigu vanemate arutluskäikudes ja põhjendustes. Samas kalduvad nad enesekesksusele, mistõttu võivad olla ülitundlikud vanemate tavalistele märkustele. Niisiis tasub olla teadlik sellest, mida ütled ja miks sa seda ütled.

Kui sa veel ei kasuta enesekohast kõneviisi, siis nüüd on aeg see endale külge harjutada. Näiteks selle asemel, et öelda: “Keegi võiks selle asja ära teha”, ütled: “Ma vajan su abi.” Või siis: “Ma ei saa aru, kas ma elan üksi siin või?” asemel “Ma tahan, et ka sina annaksid oma panuse kodustesse toimetustesse.” Ära kasuta sõna “tahaksin”. Nii väljendades jätab sa lahtiseks nii oma tõelise soovi kui ka selle, mida sa teiselt inimeselt ootad, muutes kõik osalejad ohvriteks.

Küsi vähem küsimusi – edukate ülekuulamiste aeg on möödas! Tee rohkem juttu iseendast ja oma elust. Räägi noorega nagu hea sõbraga (mitte nagu oma täiskasvanud elukaaslasega), ka tema on oma elu rajamas ja sel tasandil on teil üha enam, millest rääkida.

Muide, uuringud näitavad, et teismelised, kes väljendavad vanematega suheldes julgelt oma vastupidiseid seisukohti, seisavad teistest tugevamalt vastu ka eakaaslaste ahvatlustele juua alkoholi või proovida narkootikume. Nii et kui oled tüdinud oma lapsega vaidlemisest, lohuta end sellega, et sama visalt jääb ta oma siseveendumuste juurde ka ohtlikumates olukordades!

Sageli arvavad täiskasvanud, et nad ei või solvudes, haiget saades või vihastades oma lastele oma nõrkusi või tegelikku mina näidata. Tegelikult aga tuleks just lapsele oma hirmudest ja arvamustest tema (käitumise) suhtes rääkida, otsustamine jäta aga lapsele. Ta teab su seisukohti ja ta võtab vastu enda jaoks parima otsuse, mida ta oskab.

Mida teha, kui laps ei kuula üldse sõna?

Üks põhjusi, miks teismeline sõna ei kuula, on see, et vanem ei mõtle oma öeldut tõsiselt – või et ta ei käitu ise oma sõnade järgi. Ebajärjekindlus on ka peamisi põhjusi, miks erinevad vanemate proovitud abinõud ei aita. Ebajärjekindlus võib väljenduda mitmel viisil: tühjad ähvardused (“Kui sa kohe siia ei tule, siis ma ei luba sul enam kunagi sõpradega kohtuda!”), liialdused (“Sa ei tohi kuni kooliaasta lõpuni telefoniga rääkida!”), jaatava või eitava vastuse muutmine (ei luba teismelisele oma autot, aga kui ta piisavalt peale käib, annad järele; lubad teismelise kinno viia, aga kui aeg käes, ütled, et sul on liiga palju tööd ja läheme järgmine kord), nooruki lubaduse kontrollimine (kui lubas midagi teha, kontrollid, kas on tõesti tehtud), vanemate omavaheline ebajärjekindlus (üks keelab peolemineku, teine lubab).

Laps kuulab oluliselt paremini sõna, kui sõnastatud on selged reeglid. Need ei pea olema eriliselt leebed või karmid, tähtsam on, et need oleksid selged ja üheselt järgitud ka vanemate poolt.

Näiteks teismeline, kellele on lubatud teatud pikkusega telefoniga rääkimise aeg, peab sellest tõenäolisemalt kinni kui teismeline, kelle puhul pole ühest piirangut sõnastatud.

Reeglitele võib sõnastada loomulikud tagajärjed, nii et reegli rikkumine ei tooks kaasa eraldi karistust: “Ma annan sulle taskuraha reedel ja järgmise taskuraha saad järgmisel reedeni.” See tähendab, et kui nooruk kulutab kogu raha reedeõhtuse pidutsemise peale, on loomulikuks tagajärjeks nädal aega rahata läbiajamie. Või: “Ma pesen ainult mustapesukorvis olevat pesu.” Loomulik tagajärg on, et sinna panemata pesu jääb pesemata. Või: “Õhtusöögiaeg on kella 18-19. Köök suletakse kell 19.” Loomuliku tagajärjena jääb sööma hilineja tühja kõhuga.

Loomulike tagajärgede reeglite puhul tuleb silmas pidada kaht asja. Esiteks, need tagajärjed peavad noore jaoks midagi tähendama – mustapesukorvi-reegel ei toimi selle noore puhul, kel on ükskõik, kas ta kannab puhtaid või musti riideid. Teiseks, sa pead olema valmis ise neid tagajärgi nõ välja kandma. Näiteks ei maksa lapsele öelda, et kuni sa minu juures elad, pead sa minu sõna kuulama või muidu lahkud – kui sa pole valmis selleks, et laps jooksebki kodust ära. Ja oluline on muidugi jääda rahulikuks ning kindlameelseks, üritamata last ka kuidagi lisaks mõjutada.

Teine võimalus on siduda reeglid teismelisele tähtsate tagajärgedega. See tähendab, et soovitud käitumise eest saab teismeline midagi ihaldusväärset (näiteks kui aitab puid lõhkuda, võib jääda ööseks sõbra juurde) ja ebasoovitava käitumise puhul talle keelatakse mingi hüve (vanemaga inetult rääkimise eest ei või mõnda aega arvutit kasutada).

Tihti tunnevad teismelised, et vanemad nõuavad neilt liiga palju ja liiga sageli. Sel juhul on kohane viidata suhete vastastikkusele: “Kui sa soovid, et ma sind rahule jätaaksin ega paluks sult midagi, siis teeme nii. Ainult et sel juhul ei taha ma, et sina ka minult midagi paluksid.” See võib teismelisele algul tunduda hea kaup, kuid üsna pea märkab ta, et tema vajab vanematelt rohkem abi kui ta varem märganud on.

Reegli vanemate jaoks võiks sõnastada aga nii: ära luba midagi, mida sa ei suuda või taha teha ning tee kõike, mida sa lubad teha. Sinu käitumisest õpib su laps, ükskõik kas sa tahad seda või ei taha.

ELUST ENESEST.

Koolipsühholoogi vastuvõtule pöördus klassijuhataja tungival soovitusel 14-aastase Marii isa. Isa sõnul oli Marii siiani olnud “hea” laps – õppis neljadele-viitele, käis muusikakoolis, hoidis nooremat venda ja, mis põhiline, kuulas alati sõna ja ei hakanud kunagi vastu. Probleemid algasid seitsmenda klassi alguses, kui Mariil tekkisid halvad sõbrad – temast paar aastat vanemad tüdrukud. Marii hakkas linna peal hulkuma ja tulema koju hiljem kui lubas. Esimesel korral, kui Marii tund aega hiljem koju jõudis, sai ta karistuseks nädalaajase mobiiltelefoni ja arvuti kasutamise keelu. Karistuse möödudes sai ta vaid paar päeva väljas käia, kui jäi jälle hiljaks – seekord küll 20 minutit, kuid isa sõnul “kord on kord ja igal reegli

rikkumisel on tagajärjed”: Marii sai nädalase koduaresti. Vanemate ehmatuses selgus ühel hommikul, et Marii oli salaja kodust ära läinud ja kodus mitte ööbinudki. Ta jäi vanematele vahele, kui hommikul koju hiilis. Marii sai ühe korraliku keretäie. Siis selgus järjest uusi ehmata panevaid fakte: Marii pole juba kuu aega muusikakoolis käinud ning ka koolis on tekkinud halvad hinded. Õpetaja soovitas vanematel pöörduda psühholoogi poole, ent vanemad arvasid, et pole vaja võõraid inimesi oma pereasjadesse segada. Paari nädala pärast õnnestus koduarestis Mariil ikkagi välja hiilida. Politsei kaasabil leiti Marii alles öhtul teisest Eesti otsast koos võhivõõrastega narkouimas pidutsemast.

Isa tuli nüüd koolipsühholoogi juurde, on maruvihane ja tahab teada, kuidas saaks Marii Kaagvere kooli saata.

Halvasti käituv laps on mures olev laps.

Karmen Maikalu, Põltsamaa Ühisgümnaasiumi psühholoog, Eesti Koolipsühholoogide Ühingu juhatuse liige:

Vanemad on palju pingutanud ja andnud oma parima lapse kasvatamisesse. Paraku ei ole kasvatusprotsessis autoritaarne lähenemine see, mis pikemas perspektiivis toimib. Käesolevas loos on hästi näha, kuidas noor inimene ei ole enam nõus sellega, et tema vajaduste ja arvamustega ei arvestata ning väljendab seda üsna äärmuslikul viisil. Siin on oluline meele hoida, et iga „halvasti“ käituv laps on tegelikult mures olev laps, kellel on mingid vajadused täitmata. Millised on selle suureks saanud lapse täitmata vajadused? Teismeline vajab, et teda ei koheldaks enam kui „titat“ ja et vanem tema iseseisvuspüüdlusi hindaks. Ta vajab tunnustust, ärakuulamist ja tunnet, et temaga tõepoolest arvestatakse. Kas ja kuidas lapsevanema käitumine ja reaktsioonid nende vajaduste täitmisele kaasa aitavad või neid pärsivad, on küsimus, mille üle võiks mõtelda.

Kõnealuses olukorras on suhted vanema ja lapse vahel päris sassi läinud ning paistab, et oma jõududega siin enam toime ei tule. Hea, et lapsevanem on jõudnud psühholoogi juurde, kus saab olukorda emotsioonivabalt analüüsida, üritada toimuvat näha ka lapse vaatenurgast ning võib-olla oma seniseid vaateid ka pisut ümber hinnata. Arvatavasti on siin vajalik spetsialisti kaasabi ja juuresolek ka selleks, et vanem ja laps saaksid omavahel ilma riidu minemata ja üksteist ära kuulates asjad selgeks rääkida ning sel viisil oma suhetes uuele tasandile liikuda.

Pole olemas normaalset murdeiga.

Iga mürsik mõtleb, teeb ja kogeb omamoodi ning areneb omal kiirusel. Noorel inimesel on õigus olla liialdav, ebaküps ja ebakindel ning las ta tunneb end vahel olevat parem kui ema ja isa. Vastukaaluks on ta mõnikord lausa kaastunnet äratav. Tunnete kiire vaheldumine ajab mürsikut ennast ka segadusse. Ta kord vihkab, siis jälle armastab oma vanemaid, ta hoiab neist eemale ja siis otsib jälle lähedust. On hetki, mil murdeas laps näeb vanemates vaid negatiivset või lausa halvustab neid. See näitab irdumist ja iseseisvumist. Kuidas muidu saaks ta end maailma kõige tähtsamatest inimestest lahti rebida? Kuidas teisiti harjutada mõttega, et ta saab vanemateta hakkama?

Mürsiku tigetsemist pole vaja vaikides kuulata. Oma väarikust ja enesehinnangut tohib kaitsta. Noort inimest ei tohi kuidagi halvustada ega pilgata. Murdeas on ta väga haavatav. Vanemad peavad olema kättesaadavad ja olemas, kui mürsikul tuleb pähe midagi küsida või muidu juttu rääkida.

Allikas: „Kuidas toetada laste ja noorte enesehinnangut“

Raissa Cacciatore

Erja Kortiniemi-Poikela

Maarit Huovinen

Vahendanud Ene Paadimeister, VG psühholoog

Lisalugemist:

Eduka lapsevanema seitse saladust

Karen Doherty

Georgia Coleridge

Tutvustus

Murranguline teejuht: kuidas olla parem lapsevanem

Kas oled kunagi lapse kallal näägutanud või tema peale karjunud, aga soovid, et poleks seda teinud?

Kas kardad lapsega vastuollu sattuda ja annad alla?

Kas oled hädas sellega, et saada laps virinata koostööd tegema?

Kas muretsed sellepärast, et laps on õnnetu ega saa koolis hakkama?

Huvitav nõuanderaamat aitab pereelu jälle rõõmsaks muuta, avaldades mõjuvaid, kuid lihtsaid lahendusi peaaegu igale probleemile, mis vanemate ette kerkivad.

Raamatusse on kogutud uskumatul hulgal originaalmaterjali, hästi töötavaid nõuandeid professionaalidelt ning kümneid lugusid lapsevanematelt, kes on pidanud kodus lastega mitmeid lahinguid pidama, kuid nendes siiski ellu jäänud. Avasta, milline seitsmest lapsevanematüübist oled sina! Kuidas vabaneda süütundest, katsetada innovaatilisi ideid ja suurendada oma enesekindlust.

Need mõistatuslikud teismelised — mida nad tahavad?

<http://perejalaps.delfi.ee/koolilaps/need-moistatuslikud-teismelised-mida-nad-tahavad?id=65729228>